

NORGES HØYESTERETT

Den 23. april 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-00790-A, (sak nr. 2013/2314), straffesak, anke over dom,

A (advokat Anders Brosveet)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Jostein Johannessen – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

(1) Kst. dommer **Kaasen**: Saken gjelder utmåling av straff og oppreisning for overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ.

(2) A ble 14. mai 2013 satt under tiltale ved Tønsberg tingrett for overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ. Tingretten avsa 12. juni 2013 dom med slik domsslutning:

- "1. A, født 00.00.1973, dømmes for overtredelse av straffeloven § 229, 3. straffalternativ. Straffen settes til fengsel i 3 – tre – år og 6 – seks – måneder, som også omfatter den betingede del av straffen han ble idømt ved Oslo tingretts dom av 15.3.2012, jfr. straffeloven § 54 nr. 3 og straffeloven § 61.
I straffen fragår 183 – etthundreogåttitre – dager for utholdt varetekt.
2. Han dømmes til innen 2 – to – uker å betale erstatning for økonomisk tap til B med 10 308 – titusentrehundreogåtte – kroner.
3. Han dømmes til innen 2 – to – uker å betale ménerstatning til B med 150 000 – etthundreogfemtitusen – kroner.
4. Han dømmes til innen 2 – to – uker å betale oppreisningserstatning til B med 100 000 – etthundretusen – kroner."

- (3) A ble funnet skyldig i å ha slått sin samboer, B, i ansiktet og derved påført henne brudd på øyehulen, blødning i vevet og skader på øyeeplet og netthinnen som hadde til følge permanent tap av synet på venstre øye og endret utseende.
- (4) A anket til lagmannsretten over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, straffutmålingen og avgjørelsen av de sivile krav. Agder lagmannsrett avsa 25. november 2013 dom med slik domsslutning:

"1. A, født 00.00.1973, dømmes for overtredelse av straffeloven § 229 tredje, jf. første straffalternativ.

Straffen settes til fengsel i 4 – fire – år og 6 – seks – måneder, som fellesstraff med den betingede del av Oslo tingretts dom av 15. mars 2012, jf. straffeloven § 54 nr. 3. Straffeloven § 61 er gitt anvendelse.

Til fradrag i straffen går 349 – trehundreogførtini – dager for utholdt varetekt.

2. A dømmes til å betale erstatning for økonomisk tap til B med 31 308 – trettientusentrehundreogåtte – kroner, innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
3. A dømmes til å betale menerstatning til B med 150 000 – etthundrefemtitusen – kroner, innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
4. A dømmes til å betale oppreisningserstatning til B med 150 000 – etthundrefemtitusen – kroner, innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
5. Saksomkostninger idømmes ikke."

- (5) A har anket til Høyesterett over straffutmålingen og avgjørelsen av oppreisningskravet.
- (6) *Jeg er kommet til at anken over straffutmålingen må forkastes, men at oppreisningsbeløpet bør reduseres noe.*
- (7) A er domfelt for overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ. Etter lovendringen 25. juni 2010 nr. 46 – som skal anvendes i vår sak – lyder bestemmelsen:

"Den, som skader en anden paa Legeme eller Helbred eller hensetter nogen i Afmagt, Bevidstløshed eller lignende Tilstand, eller som medvirker hertil, straffes for Legemsbeskadigelse med Fængsel indtil 4 Aar, men indtil 6 Aar, saafremt nogen Sygdom eller Arbeidsudygtighed, der varer over 2 Uger, eller en uheldredelig Lyde, Feil eller Skade er voldt, og indtil 10 Aar, saafremt Døden eller betydelig Skade paa Legeme eller Helbred er blevet Følgen."

- (8) Ved lovendringen i 2010 ble maksimumsstraffen for tredje straffalternativ – legemsbeskadigelse som fører til død eller betydelig skade – hevet fra 8 til 10 år. Formålet med lovendringen var å få en heving av straffene for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd før ikraftsettelsen av straffeloven 2005, jf. Prop. 97 L (2009–2010) side 5. Om dette viser jeg nærmere til Rt. 2014 side 8 avsnitt 14.
- (9) Lagmannsretten har lagt følgende faktum til grunn for straffutmålingen:

"Tiltalte og fornærmede ble kjærester i første halvdel av 2012. Etter endt soning i november 2012 fikk tiltalte bo i fornærmedes leilighet i X. Begge har forklart at forholdet var turbulent med mye krangling og en del bruk av rusmidler.

Natt til 11. januar 2013 oppstod en ny krangel i fornærmedes leilighet i -----gaten --. Tiltalte var sint og sjalu og beskyldte fornærmede for å ha hatt et forhold til en annen. Tiltalte ble etterhvert så sint at han raserte fornærmedes leilighet, knuste inventar og kastet gjenstander ut av vinduet.

Plutselig reiste tiltalte seg og slo fornærmede i ansiktet. Slaget kom med stor kraft og tiltalte holdt en gjenstand i hånden mens han slo med knyttet hånd. Slaget traff fornærmede, som satt eller lå i sofaen, rett over venstre øye, slik at hun blant annet fikk brudd i øyehulen, blødning i vevet på øvre og nedre øyelokk og skade på øyeeplet og netthinnen. Hun mistet også synet på venstre øye.

Tiltalte er fysisk sterk og han slo med stor kraft mot området rundt øye. Tiltalte holdt en gjenstand i hånden da han slo. Fornærmede lå, eller satt med ansiktet vendt oppover idet slaget traff henne."

(10) Om følgene av handlingen sier lagmannsretten:

"Hun har gjennomgått flere operasjoner og det er nå klart at hun har mistet synet på det ene øyet. I tillegg til tapet av synet, har hun brudd og knusninger i ansiktsskjelettet. Hun opplever smerter i ansiktet, nakken og hodet og har også ubehag fra metallplater som er satt inn i pannen. Hun har som følge av dette fått endret utseende og hun har mistet selvillit, livsglede og fremtidstro. Skade tilsvarende en invaliditetsgrad på 20 %."

(11) Ved fastsetting av straffen for denne handlingen må det legges stor vekt på de følger den fikk. Tredje straffalternativ i straffeloven § 229 gjelder handlinger som har medført "betydelig Skade paa Legeme eller Helbred". Strafferammen er da 10 år, mot 6 år når skaden er uhelbredelig, men ikke betydelig. Dette innebærer at følgen – selv om den ikke omfattes av forsettet – også må få betydelig vekt ved utmålingen innenfor rammen etter tredje alternativ.

(12) I forbindelse med straffeskjerpelsene ved lovendringen i 2010 brukte departementet blant annet en dom fra Borgarting lagmannsrett (LB-2007-152868) som eksempel på hva det nye straffenivået bør være, se Prp. 97 L (2009–2010) side 35. Her hadde to gutter uten foranledning bestemt seg for "å ta" fornærmede. I departementets referat heter det videre:

"De fulgte etter ham, og uten forvarsel tildelte den ene domfelte fornærmede et hardt slag i ansiktet. Den andre domfelte sparket så fornærmede – trolig mot hodet. De domfelte forlot så fornærmede, men kom tilbake til ham etter at fornærmede hadde ropt til dem: 'Dere vet ikke hvem dere koder med!'. Fornærmede ble så angrepet på nytt, ved først å bli sparket, og mens han lå nede satte den ene domfelte over brystet hans og tildelte ham en rekke kraftige slag mot hodet. Deretter forlot de fornærmede livløs. Voldsutøvelsen førte til en relativt alvorlig hjerneskade, og en rekke andre somatiske og psykiske lidelser som på ulike måter har redusert fornærmedes livskvalitet."

(13) Lagmannsretten fastsatte som utgangspunkt straffen til fengsel i ca. 3 og 6 måneder. Etter lovendringen mente departementet – med tilslutning fra Stortinget – at et tilsvarende tilfelle der uprovosert vold påfører betydelige skader, som utgangspunkt bør straffes med fengsel i 5 år.

- (14) Når det gjelder nyere høyesterettspraksis, viser jeg til Rt. 2013 side 963 sammenholdt med Rt. 2014 side 8, som begge gjaldt overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ jf. § 232. I den første saken medførte ett uprovosert knivstikk i magen en livstruende blødning. Fornærmede ble fysisk restituert, men fikk betydelige psykiske ettervirkninger. Straffen ble som utgangspunkt satt til 3 års fengsel. I den andre saken døde fornærmede av gjentatte knyttneveslag fulgt av slag og spark mot hodet. Handlingen ble karakterisert som alvorlig og hensynsløs, og straffen ble som utgangspunkt satt til fengsel i 7 år og 6 måneder.
- (15) I Rt. 2013 side 1537 ble forholdet i stedet bedømt etter straffeloven § 229 annet straffalternativ jf. § 232. Her forelå det langvarige – inntil politiet ankom – spark og slag mot hodet mens fornærmede lå nede, slik at hun "med god grunn fryktet for sitt liv". Hun fikk blant annet bruddskade i øyehulen og flere ribbensbrudd, og gikk på langvarig sykmelding. Følgene ble imidlertid ikke ansett å utgjøre "betydelig Skade paa Legeme eller Helbred". Straffen ble som utgangspunkt satt til "opp mot to års fengsel".
- (16) I As sak er følgene av volden at fornærmede tapte synet på et øye, plages av smerter i ansikt, nakke og hode og at hennes ansikt er endret på grunn av brudd og knusninger i ansiktsskjelettet. Fornærmede er ung og skadene vil – som lagmannsretten påpeker – hemme henne i yrkesvalg og livsutfoldelse for all fremtid.
- (17) Dette er mer alvorlige følger enn i Rt. 2013 side 963, selv om skadepotensialet der var større, men vesentlig mindre alvorlige enn i Rt. 2014 side 8. Følgene er også mindre alvorlige enn i den nevnte referansedommen fra Borgarting lagmannsrett, der det gjaldt en hjerneskade.
- (18) A er dømt for alvorlig vold mot samboeren i hennes hjem. Volden besto i ett slag, men det kom plutselig og "med stor kraft" mot fornærmede som satt eller lå i sofaen. A "holdt en gjenstand i hånden mens han slo med knyttet hånd" fra stående posisjon. Slaget hadde et betydelig skadepotensiale. I forkant av hendelsen hadde A "rasert fornærmedes leilighet". Hendelsen hadde således ikke karakter av et øyeblikks affekt.
- (19) På bakgrunn av mitt syn på betydningen av skadefølgen og i lys av holdepunktene i nyere rettspraksis og i lovforarbeidene mener jeg at straffen som utgangspunkt passende kan settes til fengsel i 4 år.
- (20) A er tidligere dømt for tilsvarende lovbrudd. Ved Oslo tingretts dom 4. januar 2007 ble han dømt for overtredelse av straffeloven § 229 første straffalternativ jf. § 232 og straffeloven § 227 første straffalternativ til fengsel i 5 måneder, hvorav 90 dager senere ble gjort betinget. Ved Oslo tingretts dom 15. mars 2012 ble han dømt til 7 måneders fengsel, hvorav 90 dager betinget med en prøvetid på 3 år, for overtredelse av blant annet straffeloven § 227 første straffalternativ og straffeloven § 228 første ledd jf. § 232 sammenholdt med blant annet straffeloven § 61. De forhold han nå straffes for, er således av samme art som han tidligere er dømt for, og også de øvrige vilkår for anvendelse av straffeloven § 61 er til stede. Ved utmålingen legger jeg likevel mindre vekt på den eldste av disse dommene.
- (21) Handlingen A dømmes for er foretatt innen prøvetiden for Oslo tingretts dom av 15. mars 2012. Det bør gis en samlet dom for dette forholdet og forholdet i nærværende sak, jf. straffeloven § 54 nr. 3.

- (22) Jeg finner at bestemmelsene samlet tilsier et tillegg i straffen på 6 måneders fengsel. I likhet med lagmannsretten kommer jeg således til at straffen bør settes til fengsel i 4 år og 6 måneder.
- (23) Jeg kommer så til spørsmålet om oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-5.
- (24) Formålet med oppreisning angis i Rt. 2011 side 769 avsnitt 21 slik:
- "Oppreisningsansvaret har tradisjonelt vært pønalt motivert. Det har fremdeles en ideell funksjon, som uttrykk for sterk samfunnsmessig misbilligelse av handlingen. I nyere rettspraksis fremheves imidlertid først og fremst oppreisningserstatningens betydning som kompensasjon til offeret, jf. blant annet Rt. 1999 side 1363 (på side 1378–1379), Rt. 2005 side 289 avsnitt 42, Rt. 2006 side 61 avsnitt 17, Rt. 2009 side 140 avsnitt 39 og Rt. 2010 side 1537 avsnitt 19."**
- (25) Jeg bygger på denne oppsummeringen, som også er gitt tilslutning i senere rettspraksis, blant annet Rt. 2012 side 1773 avsnitt 23 og 24.
- (26) Utviklingen i retning av at oppreisning i større grad enn tidligere betraktes som kompensasjon til fornærmede medfører at forholdet mellom ménerstatning og oppreisning reiser enkelte spørsmål.
- (27) Vilkåret for ménerstatning er ifølge skadeserstatningsloven § 3-2 at skadelidte har fått "varig og betydelig skade av medisinsk art". Vilkåret for oppreisning er etter samme lov § 3-5 bokstav a at det er voldt skade på person ved forsett eller grov uaktsomhet. Oppreisning kan da pålegges "uansett om det ytes ménerstatning etter § 3-2". Oppreisningen gis i form av "en slik engangssum som retten finner rimelig til erstatning (oppreisning) for den voldt tort og smerte og for annen krenking eller skade av ikke-økonomisk art".
- (28) Deler av begrunnelsen for oppreisning vil ofte falle sammen med elementer i begrunnelsen for og utmålingen av ménerstatning. Prinsippet om at samme skade ikke skal dekkes to ganger tilsier derfor varsomhet med å utmåle oppreisningserstatning uavhengig av en eventuell ménerstatning, selv om det her ikke er tale om erstatning for økonomisk tap. I det individuelle skjønn ved fastsettelse av oppreisning ved overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ må derfor også hensynet til eventuell ménerstatning inngå.
- (29) I rettspraksis legges det ved skjønnen blant annet vekt på handlingens objektive grovhet, skadevolderens skyld, fornærmedes subjektive opplevelse av krenkelsen og arten og omfanget av de påførte skadevirkninger, jf. Rt. 2011 side 769 avsnitt 28.
- (30) Det er etter mitt syn også naturlig at den markerte økning i straffenivået ved lovendringen i 2010 vil påvirke oppreisningsbeløpet i de situasjoner som omfattes av endringen, jf. også Rt. 2011 side 743 avsnitt 18 og Rt. 2012 side 1576 avsnitt 30.
- (31) Oppreisningserstatningen kan passende settes til 120 000 kroner.
- (32) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 4, gjøres den endring at oppreisningserstatningen settes til 120 000 – etthundreogtyvetusen – kroner.
2. Forøvrig forkastes anken.

- (33) Dommer **Bull:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (34) Dommer **Tønder:** Likeså.
- (35) Dommer **Bårdsen:** Likeså.
- (36) Dommar **Utgård:** Det same.
- (37) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 4, gjøres den endring at oppreisningserstatningen settes til 120 000 – etthundreogtyvetusen – kroner.
2. Forøvrig forkastes anken.

Riktig utskrift bekreftes: